

4. *Conditiones perfectæ justitiae in Christi satisfactione inventæ.* — Arguitur ex prima conditione contra perfectam justitiam satisfactionis Christi. — Prima ergo conditio requiri solet, ut satisfactio non fundetur in gratia, seu liberalitate ipsius creditoris. Hanc ponunt communiter Thomistæ: Cajetanus hic; Sot., in 4, dist. 15, q. 1, art. 2, et lib. 3 de Nat. et grat., c. 6; Ferrar., 4 Contra gen., c. 54, ubi hinc colligit, repugnare perfectæ justitiae et satisfactioni, quod bonitas actus, per quem fit satisfactio, principaliter sit a satisfaciente, ex beneficio ejus cui fit satisfactio, de quo statim dicetur. Ratio vero hujus conditionis reddi potest, quia justitia et gratia opponuntur, juxta illud: *Si ex operibus, ergo non ex gratia.* Quantum ergo gratiae miscetur, tantum videtur minui de perfectione justitiae. Jam vero tota Christi satisfactio videtur in gratia fundata, primo, quia tota nimirum in gratia unionis, quam Deus gratis contulit. Deinde, quia ipsam bona opera, per quæ Christus satisfaciebat, erant dona Dei, data non tantum humanitati, sed etiam huic homini; indigebat enim hic homo Christus auxilio vel concursu Dei, ad suos actus efficiendos, et Deus libere hoc præstabat. Quia, licet esset quodammodo debitum et connaturale ratione unionis, non tamen ex necessitate, sed mere libere conferebatur a Deo. Nulla enim vel apparenti ratione dici potest, Deum ex necessitate præbuisse auxilium suum illi humanitati ad operandum, etiam supposita unione. Ex hoc ergo capite videtur deesse satisfactioni Christi perfecta justitia. Verum conditio illa, ut vera sit, limitanda est, primo, ut gratia hæc vel liberalitas formaliter aut virtualiter detur ad hunc finem, ut alias possit satisfacere. Secundo, ut per illam rem, quæ gratis a creditore datur, ut ab ipso datur, fiat recompensatio seu solutio debiti, ita ut gratia non omnino antecedat solutionem, sed in illa fiat, solutionique misceatur. Tertio, ut hæc liberalitas fiat ab ipso creditore ei qui debet satisfacere. Ratio horum est, quia hæc gratia, quæ supponitur justitiae, in tantum potest diminuere perfectionem ejus, in quantum est quædam virtualis remissio debiti gratis facta. Si enim nullo modo includat gratuitam remissionem, non est cur diminuat perfectionem justitiae. At vero quando concurrunt illa tria, continet talis gratia in virtute remissionem liberalem debiti, non vero si illa deficiat. Quod ita facile explicatur: nam, si Petrus Paulo tribuat centum, ut sibi

totidem solvat quæ illi debebat, moraliter loquendo, potius est libera remissio quam justa solutio. Quanquam enim, si prior donatio vera sit et absoluta, possit subsequens solutio esse ex vera justitia, tamen sine dubio est valde imperfecta, quia in toto illo facto moraliter includitur liberalis quædam debiti remissio. At vero, si donatio absoluta antecederet, non habito respectu ad finem solvendi debitum, major intelligeretur esse perfectio justitiae, etiamsi quis, ex re donata, eidem, qui donavit, aliud debitum solveret, ut exemplis humanis facile declarari potest. Et ratio differentiae est, quia, quando donatio et solutio sunt ita disjuncta, non solum tempore, sed etiam habitudine, quia, videlicet, una non ordinatar ad aliam, tunc non includunt etiam virtualiter illam moralem remissionem debiti. Deinde quamvis antecedat liberalis donatio, vel absolute, vel in ordine ad solutionem debiti, si tamen solutio non fiat ex eadem omnino re quæ dono accepta est, sed ex aliis acquisitis labore et industria debitoris, hoc non ita repugnat perfectioni justitiae, quia jam debitor aliquid de suo habet quo debitum solvit. Ut, si quis centum Petro debet, et ab illo accipiat decem quibus negotiari possit, et lucrari quidquid necessarium est ad solvendum debitum, tunc vere ex justitia solvit; imo, si tantum lucretur ut possit etiam id quod ad lucrandum accepit persolvere, erit perfecta justitia et æqualis, quia nec totum debitum, nec pars ejus, nec formaliter, nec virtute fuit gratis remissum, sed solum antecessisse videtur quædam mutuatio, quæ non repugnat perfectioni justitiae, si postea compensetur. Denique, si supponatur gratia alteri facta, non tamen ei qui soluturus est debitum, nihil hoc refert ad rationem justitiae, quia per hujusmodi gratiam nihil debitori remittitur, cum illi non fiat.

5. *Cur gratia unionis non minuat justitiam satisfactionis Christi.* — Ex his ergo facile intelligitur, ex defectu hujus conditionis nihil satisfactioni Christi defuisse de perfectione justitiae. Primum, quia, ut ego existimo, gratia unionis non est facta humanæ naturæ secundum ordinem divinæ prædestinationis primo et per se propter satisfactionem peccati, sed per se propter communicationem divinæ bonitatis, ut infra dicam; et ideo quod satisfactio ex hac gratia processerit, non derogat justitiae, quandoquidem non est primo facta propter solutionem debiti, quamvis ad hunc etiam finem ordinata sit. Deinde,

Christus non formaliter satisficit per ipsam gratiam unionis, sed hæc gratia antecessit satisfactionem, quæ postea subsecuta est per labores, et fructus, quos, ut ita dicam, ipse sibi comparavit; qui tanti fuerunt valoris, ut et ad condignam satisfactionem, et ad gratiarum actionem sufficientes fuerint; imo et ad ipsius incarnationis meritum, si aliunde non repugnaret, vel si ad eum finem ordinarentur, ut supra dictum est. Et hoc maxime locum habet in hac justa satisfactione apud Deum, quæ non consistit in translatione aliquujus dominii, sed in recompensatione quæ fit per morales actiones secundum valorem earum, ut statim amplius explicabitur. Denique gratia unionis non est facta huic homini Christo, qui proprie satisficit, sed humanitati, quæ non satisficit, et ex hac etiam parte gratia hæc non derogat justitiae. Neque enim dici potest Christum ut hominem accepisse hanc gratiam, est enim propria naturæ, ut natura est; quæ autem sic convenient naturæ, non possunt dici de supposito, etiam cum illa reduplicatione, sicut non vere dicitur Christum ut hominem esse suam humanitatem, neque esse assumptum, aut unitum hypostatico Verbo. Et ex his sufficienter expedita est præcipua difficultas tacta de gratia unionis.

6. Ad aliam vero partem de ipsamet actibus, seu concursu et auxiliis ad illos necessariis ex parte Dei, dicetur in explicatione secundæ conditionis. Nunc solum dicam, hanc gratiam, seu liberalem donationem, qualiscumque illa sit, non tollere æqualitatem et condignationem satisfactionis, et consequenter nec minuere perfectionem justitiae. Quia, licet ad illos actus requiratur concursus Dei, tamen aliquem proprium concursum habet proximum operans, seu Christus Dominus circa illos, ratione cuius sunt proprii illius, et ut tales habent sufficientem valorem ad satisfaciendum ex dignitate personæ; sicut et contrario actus peccati, quo offenditur Deus, quoad suam entitatem physicam, etiam pendet ex concursu Dei, et ita in hoc etiam inventur æqualitas et proportio inter satisfactionem et offensam. Et quamvis concursus ad actum supernaturalem sit major et altioris ordinis, tamen in illo metu ordine est illi connaturalis, et in Christo Domino tam actus, quam concursus ad illum necessarius, erat suo modo connaturalis ratione personæ, respectu cuius non fit proprio beneficium seu gratia, sed solum respectu humanitatis.

7. *Secunda conditio.* — Per secundam con-

ditionem oppugnatur perfecta justitia satisfactionis. — Secunda conditio assignari solet, ut satisfactio non fiat ex bonis ipsius creditoris, sed ex bonis propriis debitoris ipsius. Conditionem hanc præter auctores citatos indicavit D. Thomas, in 4, dist. 15, q. 4, art. 2, ad 2 et 3; et clarius Richard., in 3, dist. 20, q. 4 et 5; Medina, C. de Satisfact., q. 1; Ferr., 4 Cont. gen., c. 54; Soto, 3 de Nat. et gratia, c. 6. Et ratio esse videtur, quia alias non potest servari æqualitas. Nam, si ego in satisfactionem tribuam alteri id quod illius est, ille post satisfactionem non plus habebit quam antea; ergo non major æqualitas restituta erit quam antea erat, sed manebit eadem inæqualitas. Unde, licet intelligi possit, id, quod offertur in satisfactionem, per se consideratum secundum valorem suum, esse tantæ estimationis quantæ est ipsum debitum, tamen, hoc ipso quod non est bonum proprium, sed ipsius creditoris, non potest valere ad satisfaciendum illi, maxime ex perfecta justitia. Est autem considerandum in hac conditione non requiria prædictis auctoriis, ut satisfactio sit ex bonis quæ nunquam fuerunt creditoris, sed ex bonis quæ non sint ipsiusmet creditoris, quando fit satisfactio; fieri enim potest ut antea fuerint, et postea donata sint debitori, et in ejus proprium dominium translata, quibus ille creditori postea satisfaciat; tunc enim non repugnabit perfectioni justitiae donatio prius facta, præserit si per se antecessit absque ulla connexione et ordinatione ad subsequentem solutionem, nam, si hæc intercessisset, fuisset potius virtualis quædam gratuita remissio quam satisfactio, juxta dicta superius in prima conditione. Hæc vero conditio non videtur habere locum in satisfactione Christi. Primo, quia, ut dictum est, totus valor illius satisfactionis proveniebat ex divino supposito cui fiebat satisfactio; ergo proveniebat ex bonis ipsius creditoris. Secundo, quia ipsamet opera, per quæ Christus satisfaciebat, magis erant sub dominio divino quam sub humano ipsius Christi hominis, quia omnia erant res creatæ, et titulo creationis omnia sunt Dei; propter hoc enim purus homo non potest perfecte satisfacere, quia quicquid habet, magis est Dei quam ipsius.

8. *Primus modus respondendi.* — Rejicitur. — Ad priorem partem dici posset, in Verbo divino esse divinitatem et subsistentiam personalem ratione distincta, et: Verbum esse creditorem, sed cui fit satisfactio ratione di-

vinitatis, quia ratione illius est finis ultimus et supremus legislator; exhibet autem satisfactionem quatenus subsistit in humana natura, quam terminat praeceps ac formaliter per substantiam personalem, a qua propterea provenit valor talis satisfactionis; et hoc modo proprie ac formaliter valor hujus satisfactionis non provenit ex bonis ipsius creditoris, ut sic. Hæc vero responsio, quamvis nescio quid acuminis habere videatur, tamen revera non est solida, neque satisfacit. Primum, quia, licet sit verum, peccatum per se primo esse contra Deum, ut Deus est, non tamen putandum est solam divinitatem ut sic offendit, et non etiam proprie et æqualiter omnes divinas personas, sicut omnes creant, omnes præcipiunt. Nam, licet multitudine personarum per se necessaria non sit ad hujusmodi actus, et ideo tres personæ, quatenus multæ sunt, dicantur quasi per accidens ad hujusmodi effectus, singulæ tamen, quatenus personæ sunt, per se etiam ad illos concurrent, non minus quam si una tantum in Deo esset persona. Unde, sicut intellecta una tantum persona in Deo, intelligeretur offensam esse contra illam (ut ita dicam) secundum se totam, et consequenter illi eodem modo fuisse offerendam satisfactionem, ita etiam nunc intelligendum est de omnibus personis, et de persona Verbi.

9. *Quomodo eadem persona cui satisfit sit principium valoris satisfactionis.* — Dices, verum esse personam offendit, et illi satisficeri, sed tamen ratione solius naturæ, cum tamen ratione personalitatis habeat rationem satisfactionis in humana natura. Sed contra, quia, licet persona primario sit capax injuriæ vel offensionis ratione naturæ intellectualis, tamen simpliciter redundat in totam personam, non solum quia in Deo natura et persona re ipsa sunt idem, sed etiam quia ipsa personalis dignitas auget objective ipsam injuriam. Unde, sicut in Christo personalis dignitas considerata ex parte satisfactionis auget seu confert valorem satisfactionis, ita, e contrario, considerata ut objectum injuriæ et offensionis, auget illam; est ergo eadem ratio.

10. Secundo, ex alio capite deficit etiam illa responsio, quia opera Christi non ita habent infinitum valorem ex præciso conceptu substantiæ personalis, ut excludatur divinitas. Docent enim omnes citati Patres, valorem hunc provenire ex hoc quod satisfaciens est Deus, et persona infinita simpliciter, atque adeo ex conjunctione divinitatis, quia

persona non habet quod sit infinita simpliciter ex præciso conceptu relationis, nisi includat totam divinitatis perfectionem; hæc autem infinitas tota necessaria fuit in persona satisfaciens, ut esset æqualis personæ offendæ. Adde quod, juxta veriorem sententiam, licet relatio divina sit extra rationem essentialiæ divinitatis, et ideo possit mente præscindi natura divina a personalitate, et re ipsa alicui communicari divinitas, cui non communicatur relatio, e contrario tamen relations non possunt ita præscindi ab ipsa natura, quin in eis essentialiter imbibatur, sicut transcendens in inferioribus suis; et ideo fieri non potest ut alicui communicetur vel uniatur divina personalitas, quin illi etiam uniatur divinitas, licet non primo ratione sui, sed ratione personalitatis, in qua includitur. Sic ergo ab ipsa divinitate est totus valor satisfactionis Christi in re ipsa, licet formaliter non sit ab illa ut sic, sed ut includitur in personalitate terminante et sustentante naturam humanam.

11. Dico ergo, verum esse, eamdem personam, quæ offensa est, esse radicem et quasi principium formale valoris et dignitatis satisfactionis, non tamen quatenus subsistens in propria natura est, quo sensu est falsa illa reduplicativa: Deus, ut Deus, est principium satisfactionis aut valoris ejus, sed quatenus alienam naturam sustentat, et illam et ejus opera nobilitat, et ut sic non habet rationem creditoris, nec personæ cui satisfit, nam hoc habet per se primo, ratione suæ propriæ naturæ, et quatenus in illa subsistit; habet ergo rationem satisfactoris eadem illa persona, quatenus in aliena natura subsistit, quod nihil minuit de perfecta justitia, sed supponit gratiam factam humanitati assumptæ. Quod ita expono, nam, licet opera hujus hominis habeant suum valorem ex dignitate personæ, tamen principaliter illa opera cum toto suo valore sunt sub proprio dominio hujus hominis, ut homo est, et non minus sunt honorifica Deo et divino Verbo, quam si essent a supposito omnino distincto; sed tota ratio satisfactionis perfectæ hinc sumitur; ergo hoc omnino satis est, ut magis jam explicabitur.

12. *Refellitur quorundam responsio.* — Non possunt perfectly esse multi ejusdem rei domini in solidum. — Ad posteriorem partem responderi solet a multis, si contingat una rem esse sub plurim dominio, ita ut tam perfecte sit singulorum in solidum, ac si non esset alterius, in eo casu recte fieri posse ut aliquis

ex perfecta justitia satisfaciat alteri ex bonis suis, etiam si simul sint alterius; ita vero dicunt accidere in operibus Christi. Sed hæc responsio nec satis intelligi potest, nec convenienter proposito accommodari. Quanquam enim in tribus personis hoc reperiatur, ut omnes simul et singulæ in solidum habeant perfectum dominium omnium rerum creatarum, quia habent unicam voluntatem, per quam omnibus dominantur, et ita etiam habent unum dominium, sicut unam naturam, tamen in personis habentibus distinctas voluntates, et consequenter distincta dominia, intelligi non potest uniuscujusque dominium ita esse perfectum, ac si illa sola haberet dominium. Hac enim ratione inter alias repugnat intelligere plures deos, quia vel unius dominium ab alio penderet, et ita illud esset imperfectum, et non divinum; vel neutrum dependet ab alio, et sic utrumque esset imperfectum, quia hoc ipsum habere dominii socium, qui a mea voluntate non pendeat, minuit perfectionem dominii. Et revera si in hominibus hoc consideremus, si plures fingantur ita domini unius rei, ut unusquisque possit illa ut suo arbitrio, independenter ab alio, hoc ipso necesse est unumquemque eorum esse minus perfecte dominum quam si esset solus; poterit enim interdum invitatus privari usutalis rei, si ab alio præveniatur. Unde concluditur, si alicui simpliciter debeantur decem, non posse illi perfectly satisfieri dando illi decem quæ jam erant sub illius dominio, quantumvis simul esse fingantur debitoris, quia ut sic minoris estimationis sunt, quam si denuo simpliciter solverentur.

13. *Differentiae inter debitores et dominos respectu unius.* — Dices: multi possunt esse debitores in solidum; cur ergo multi domini simpliciter esse non possunt? Respondetur: quia multi debitores dicuntur in ordine ad solutionem ejusdem debiti disjunctim (ut ita dicam), non copulatim; quia unusquisque tenetur solvere alio non solvente; si tamen unus solvat, cæteri liberi manent, nisi fortasse interdum astringantur ad reficiendam aliquam partem ipsi solventi, juxta debiti modum et rationem; at vero si essent plures domini in solidum, ita ut unusquisque plenum jus et dominium haberet ejusdem rei, oporteret simul habere tale dominium, quod in dominiis ejusdem rationis, et quorum unum non pendet ab alio, repugnantiam involvit, ut dictum est. Tandem, quod illa responsio non possit satisfacere, patet, nam

dominium quod Christus, ut homo, habet in quacumque re, comparatum cum divino domino, in solidum dici non potest, cum inferioris ordinis sit, et ab alio dependeat, quod negare, esset omnino contra rationem, imo impossibile. Quia, licet Christus sit suppositum divinum, tamen voluntas ejus creata subdita est Deo, ac pendet ab illo; et simili operationes ejus, et consequenter omne dominium quod in illis aut per illas habet. Tum præterea quia, licet Christus ut homo sit dominus suarum operationum, et illas offerat Patri in satisfactionem, non tamen præterea illi confert novum aliquod dominium, nec se privat proprio suo. Nihil ergo refert illa distinctio duplicitis dominii in solidum ad explicandam justitiam hujus satisfactionis.

14. *Alia responsio refellitur.* — Alii respondent, simpliciter negando satisfactionem Christi, ut sic, esse sub dominio Dei, vel actionem Christi, ea ratione qua infinitatem habuit, fuisse Deo debitam, aut ejus dominio subjectam. Dupliciter enim operatio satisfactionis Christi considerari potest: primo in facto esse, id est, ut quadam res creata et producta; et ut sic certum est esse sub dominio Dei, quia, cum sit omnipotens, est etiam supremus dominus omnis entis creati; hoc tamen nihil refert ad justitiam Christi, quia satisfactionis, ut sic, non est in operatione ut est in facto esse, sed ut egreditur ab agente. Alio modo considerari potest operatio Christi satisfactionis, ut est in fieri, et quatenus sub ea ratione habet infinitum valorem moralem; et hoc modo negant esse sub dominio Dei, quia ut sic habuit valorem a divino supposito, vel quatenus ab eo egrediebatur, vel quatenus in ipsum quodammodo reflectebatur, quando Christus sese humiliabat, et subiciebat Patri; divinum autem suppositum sub nullius est dominio; ergo nec operatio ejus sub prædicta ratione, nec valor satisfactorius ejus; et ita nihil obstat divinum dominium, quominus in illa satisfactione sit perfecta justitia.

15. *Actiones Christi, quavis ratione spectatae, sub divino erant dominio.* — Hæc tamen doctrina milii valde displicet, quia omnino falsum videtur actionem Christi creatam, quacumque ratione spectetur, non esse sub dominio Dei. Quod ita ostendo, nam aut loquimur de divino Verbo, cum tota sua divinitate, quod est principium quod, a quo procedunt illæ actiones; vel loquimur de actionibus ipsis, quæ a Verbo per humanitatem et

voluntatem creatam procedunt; vel loquimur de valore infinito talium actionum in ratione meriti et satisfactionis; tantum enim haec tria hic intelligi possunt; nam de actibus increatis divinæ voluntatis nullam oportet facere mentionem, eum nec illi meritorii vel satisfactorii sint, neque ex illis sumatur ratio aut valor meriti vel satisfactionis meritorum Christi, ut in superioribus visum est. Ex illis autem tribus certum est Verbum divinum, et omne id quod ad divinitatem ejus pertinet, sub nullius dominium cadere, sed ipsum esse dominum omnium. Sed hoc nihil ad praesentem difficultatem refert, tum quia actio vel satisfactionis Christi et valor ejus nec sunt Verbum divinum, nec pertinent ad divinitatem ejus, sed sunt aliquid manans a Verbo divino; haec autem justitia et æqualitas, de qua agimus, non constituitur immediate ac formaliter in persona Verbi, vel ejus divinitate, sed in actione habente valorem a persona Verbi, ut a principio et radice, seu extrinseca forma; tum etiam quia, si ratio hujus justitiae immediate fundanda esset in dignitate seu valore increato divini Verbi, ac si per illum formaliter solvendum esset debitum et constituenda æqualitas, magis impediretur veritas justitiae, ex eo quod, licet Verbum non sit sub dominio Dei, est tamen ipsem Deus cui facienda erat recompensatio. Deinde de actione Christi, quamvis sit actio Verbi per humanitatem operantis, certum est esse sub dominio Dei, sive in facto esse, sive in fieri consideretur, quia sub utraque ratione est aliquid creatum; quod, quia de operatione in facto esse conceditur, probatur etiam de actione in fieri, tum quia essentialiter pendet a Deo præbente concursum suum humanitati; tum etiam quia est quid temporale quod de novo incipit esse; tum denique quia operatio Christi, ut in fieri, non est Verbum ipsum, imo neque est Christus ipse; sed in Christo nihil est increatum nisi Verbum vel divinitas ejus; ergo operatio in fieri non est aliquid increatum; ergo creatum quid.

16. De tertio, scilicet, de valore illius actionis, potest similis ratio formari, quia, supposita incarnatione, totus valor et dignitas illius actionis creatum quid erat. Quod probo primo, quia ille valor aut dignitas non est ipsem ipsum valor infinitus Verbi seu divinitatis, qui dici potest valor seu dignitas per essentiam, quia ille valor, ut sic, non est qui formaliter et immediate confert operi rationem satisfactionis aut infinitatem in eo genere,

sed est ipsa infinita in genere entis, et per essentiam, quam habet Verbum divinum, quam non communicat actu suæ humanitatis. Neque enim actus voluntatis creatæ Christi est infinitus per essentiam; nec est tantum bonum, quantum est Verbum ipsum; ergo valor talis actus est quid participatum et unione et conjunctione ad Verbum; ergo es- quid creatum, atque adeo sub dominio Dei. Secundo, in ipsam Christi humanitatem, quamvis Verbum illi unitum sit simpliciter infinitum, nihilominus unio humanitatis ad Verbum est aliquid creatum et sub dominio Dei, quamvis in suo genere illa sit infinita dignitas talis humanitatis. Quod si quis dicahoc esse verum de unione illa, quatenus es- physicus et realis modus humanitatis, non vero quatenus a Verbo unito sanctificatur illa humanitas, et habet quamdam inæstimabilem dignitatem moralem, hoc est etiam sine dubio falsum, quia etiam illa sanctifica- tio est minor quam sit sanctificatio per es- sentiam, quia illa humanitas, etiam ratione unionis et Verbi uniti, non redditur tam sancta quam sit divinitas; illa ergo sanctifica- tio etiam est per participationem, atque adeo sub dominio Dei; multo ergo magis sanctificatio actuum Christi erit sub divine dominio.

17. Nec refert quod hic valor seu dignitas morale quid sit, et non physicum, quia, etiam ea, quæ moralia sunt, cadunt sub dominium humanum, ut homo est dominus jurisdictionis, quamvis jurisdictione tantum sit quid morale; ergo multo magis cadent sub dominium Dei; ergo etiam hic valor, quamvis morale quid sit, cadit sub dominium Dei. Unde nullius momenti est, quod quidam dicunt, his argumentis recte probari, totum illum valorem entitative esse sub dominio Dei, non tamen consideratum per respectum ad suppositum a quo procedebat; est enim haec aper- ta repugnantia, quia ille valor, sive physique, sive moraliter consideratus, habet suum esse, suamque quantitatem, per respectum ad Verbum, et ideo non potest esse secundum suam entitatem sub dominio Dei, quin etiam sit, secundum respectum ad Verbum. Præterea, hoc non repugnat, quia, licet Verbum sit infinitum simpliciter, tamen id, quod habet respectum ad Verbum, non est infinitum simpliciter, sed in genere satisfactionis vel meriti, quæ est ratio creatæ, et pendens a Deo; ergo totus ille valor, etiam ut moraliter infinitus per respectum ad Verbum, cadit sub

dominium Dei. Atque hinc conficitur tertium efficax argumentum, nam operationes Christi, etiam prout in fieri et secundum totum suum valorem, cadunt sub dominium voluntatis creatæ Christi; ergo multo magis sub dominium voluntatis divinæ; nihil enim potest esse sub dominio creature quod non sit sub dominio Dei, præsertim si illud sit ali- quid bonum. Antecedens patet, nam Christus, ut homo, per voluntatem creatam fuit dominus omnium meritorum suorum et satisfactionum; unde etiam fuit dominus illorum quatenus illa infinita sunt; imo non posset infinite mereri, nisi illud meritum cum tota sua quantitate et dignitate positum esset in voluntate ejus, quod est esse sub dominio ejus. Item Christus erat dominus suæ gratiæ, non tantum ut erat qualitas quædam finita, sed etiam ut erat aliquo modo infinita per dignitatem moralem infinitam quam habebat ex conjunctione ad Verbum, quia suo arbitrio poterat illa uti secundum totam illam dignitatem in omnem rectum usum.

18. Tandem ultimo, actio Christi, ut erat subjectio ad Patrem, erat debita Deo, vel ratione gratitudinis, vel obedientiæ, vel religio- nis, vel etiam justitiae in satisfactionem pro humano genere; ergo illa actio cum toto valore suo erat quid subjectum divino dominio et imperio. Antecedens constat, quia, supposita incarnatione, hic homo Christus debebat Deo, per humanitatem, obedientiam, reverentiam, etc.

19. Responderi potest hujusmodi actus Christi, prout pertinebant ad humanitatem, eamque Deo subjiciebant, fuisse debitos Deo, non tamen prout aliquo modo transibant ad Verbum, unde habebant infinitatem. Sed vix intellegitur quid sibi velit haec responsio: pri- mo, quidem, quia opera Christi, ut supra dicebam, non tam habent infinitatem absolutam in genere satisfactionis et meriti a persona Verbi, ut habet aliquo modo rationem objecti, seu materiæ circa quam versabatur actus, quo Christus sese Patri offerebat et humiliabat, sed ut est persona operans, et per se sanctificans actionem.

20. Secundo ac præcipue, quia illa actio non transibat in Verbum secundum se, sed præcise quatenus erat suppositum humanitatis, et per denominationem ab illa, quia alias non fuisset actio conformis rationi. Verbum enim, secundum se, non est subjicibile alteri, unde nec potest esse objectum seu materia circa quam versetur rationabilis actus

humiliationis vel subjectionis; solum ergo poterat hic homo Deus subjicere vel offerre se alteri, subjiciendo vel offerendo suam voluntatem creatam, suum corpus, animam, etc.; et quia haec omnia sunt aliquid Verbi per unionem, ideo dicitur Verbum offerri et subdi, per communicationem idiomatum; ergo illa actio Christi, quatenus per illam se humiliabat et subjiciebat Deo, erat illi debita omnibus titulis supra positis, et consequenter erat etiam sub dominio ejus.

21. *Differentia inter satisfactionem et resti- tutionem.* — *Objectio.* — *Solvitur.* — Vera igitur responsio sumenda videtur ex differentia quadam inter satisfactionem et restitutionem. Restitutio enim versatur in rebus datis et acceptis, quia per eam reparatur damnum illatum alteri in bonis suis, satisfactio autem versatur in actionibus, quia per eam intenditur injuria recompensatio; hinc fit ut in restitu- tione multum pendeat æqualitas ex dominio quod restituens habet, vel in alterum trans- ferre potest, ad satisfactionis vero æqualitatem hoc non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero. Satisfactio enim non fit nisi per opus liberum, cuius operans est dominus, quia ratio satisfactionis non consistit in trans- latione dominii alicuius rei, sed in hoc solum quod tantum reverentia et honoris impenda- tur, quantum injuria illatum fuit. Et ideo, quod Deus habuerit dominium actionum Chri- sti, non repugnat cum justitia perfecta illius satisfactionis. Dices: hoc ipsum, aliquem sci- licet, honorari rebus suis, videtur pugnare cum æqualitate satisfactionis. Respondetur actum proprie non esse satisfactionem ratio- ne dominii quod Deus habet in illum, sed ra- tione dominii quod habet operans ipse; erat enim Christus verus dominus suorum actuum, quos in Dei honorem et satisfactionem offerebat; et hoc sufficit ad optimam proportionem in hac satisfactione necessariam. Nam etiam actus peccati, quatenus res quædam est, est sub dominio Dei; ut vero est a primo ope- rante, qui suum etiam dominium in illum ha- bet, cedit in injuriam Dei. Et eodem modo in- venitur proportio inter meritum et premium; qui enim meretur, non donat aliquid ei apud quem meretur, neque hoc postulat meriti ra- tio, sed sufficit ut operans habeat dominium suorum actuum quos exercet, et quasi expen- dit, in voluntate illius implenda, vel honoran- do illo apud quem meretur, etiamsi alias actus illi cadant sub dominium ejusdem, et